

השיעור השבועי

גליון מספר 362

הרב המקדים: הג"ר דוד רפאל בנן שליט"א
רבה של מונטריאול שבקנדה

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"כ היזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויים רבים מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה
ירושלים	19:18	18:29
תל אביב	19:16	18:26
חיפה	19:17	18:28
באר שבע	19:17	18:28

כי תבוא | כ"א אלול תשפ"ב

כתב וערך השיעור:
הרב דכיר פריץ שליט"א

מרן זיע"א ורבינו יוסף חיים

להפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 0506-730-831

גדלותו של רבינו יוסף חיים. קבלת הוראות השלחן ערוך. מתי חוששים לזוהר. מחלוקת פשטנים ומקובלים. השפעת רב אשכנזי על מנהגי בבל. תענית בערב ראש השנה. ההפטרות בשבת שובה בשנה זו. טעה במעין שבע שבעשרת ימי תשובה ואמר "האל" במקום "המלך". מעין שבע דוקא בבית כנסת. וידוי בין התקיעות. לחפש תוקע אומן. עוד בדיני התקיעות

כולם מודים שקיבלנו הוראות מרן

ד. יש להקדים שרבינו יוסף חיים מודה למה שכתבו החיד"א (שם הגדולים ערך בית יוסף) בשם רבינו חיים אבולעפייא, שכל העושה כדעת מרן עושה כמאתים רבנים. ומצינו למעלה ממאתים מגדולי האחרונים שכתבו, שאנחנו הספרדים קיבלנו הוראות מרן (מעתיקי השמועה עמ' טו-לח), וגם בבן איש חי (ש"א תרומה אות טו, ש"ב בהר"ב) כתב, דאנן אתכא דמרן סמכינן. וכתב בשו"ת רב פעלים ח"ב (י"ד סימן ז), ואפילו מאה אחרונים - כולל הוא עצמו - אם חולקים על פסק מרן השלחן ערוך אין אנו שומעים להם, כי אנו מחוייבים ללכת אחרי הוראות מרן כמכוח הקבלה שקיבלנו. ועוד כתב (שם אות"ס טו, ח"מ"ר"ס ג) דאנן בתרי דמרן גירין. וכן כתב עוד ברב פעלים ח"א (אות"ס כב ד"ה אמנם, וסי' כה, וי"ד סי' מ"ד"ה ברם בנידון). וכן כתב בשאר ספריו ומהם בספרו רב ברכות (אות ק), שקיבלנו הוראות מרן, ונקטינן בשיפולי גלימיה דמרן. אבל מעניין שעם כל הלשונות הללו שמוראים על התבטלות למרן השלחן ערוך, חלק עליו במקומות רבים, ואצלי רשום למעלה ממה מאה מקומות שחלק על מרן.

תורת הארי"א אין כולה מפי אליהו

ה. אחד הדברים שנחלקו בהם רבינו יוסף חיים ומרן זצ"ל, כיצד נוהגים כשיש מחלוקת בין המקובלים לפשטנים. הבן איש חי הבין שבכל מקום יש לעשות כדעת רבינו הארי"א ז"ל, ודבריו הם כהלכה למשה מסיני, וכמבואר בהקדמת מהר"ח"ו (לשער ההקדמות) שהאר"י קיבל את תורתו מאליהו הנביא, ואם כך הרי זה כאילו קבלה מפי הגבורה, ולכן הלכה כמותו אפילו נגד השלחן ערוך והפוסקים, ולא אומרים סב"ל נגדו. אבל הגאון מוילנא (הובא באגרות התניא דצ"ז ע"א) היה אומר שלא כל תורת הארי"א מאליהו הנביא, ובוודאי היתה לו גם תורה דיליה - חידושים משלו, והרבה דברים אמר מדעתו, ולכן אפשר לחלוק עליו. והראיה שיש הרבה דברים שהמהר"ח"ו עצמו נהג שלא כהאר"י, ואם כל תורתו מאליהו הנביא איך תלמידו נהג בכמה דברים שלא כהאר"י, וכמו שהוכחנו בילקוט יוסף שבת כרך א' חלק שלישי סימן רעד]. וכבר כתב התשובה מאהבה (ח"א ס"ג ע"א) - תלמיד הנודע ביהודה - בענין הכרעת ההלכה על פי הקבלה, כי אין לנו עסק בנסתרות, ובמופלא ממך אל תדרוש (תניגה יג).

קידושין בטבעת

ו. צריך להדגיש, שבכל מקום אנחנו חוששים לדברי זוהר הקדוש, אלא אם כן הם נגד התלמוד שלנו. למשל, חתן מקדש את האשה בכסף, וזה מועיל אף

הילולת רבינו יוסף חיים

א. ביום ששי האחרון חל יום פטירתו של גאון עוזנו רבינו יוסף חיים בעל הבן איש חי. ישנן מחלוקות רבות בין הבן איש חי לבין מרן השלחן ערוך ומרן זצ"ל, וראשית כל יש להבהיר, כי אין לחשוב שאם חולקים עליו בהלכה זה מראה שלא יודעים להעריך מספיק את גדלותו ח"ו. הבן איש חי היה גדול הדור וגאון עצום, וגאונות ניכרת בעיקר מספרו רב פעלים.

רב פעלים

ב. סיפר לי הגאון הרב דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון, על אביו הגאון רבי יוסף כהן² זצ"ל, שהיה בקי בארבעת חלקי שו"ת רב פעלים מכריחה לכריחה, וברב פעלים שבביתו כתב הערות בגיליונות הספר, ופלפל בדברים. גם הגאון רבי אליעזר יהודה ולדינברג - שהיה אב"ד ולבסוף חבר בית הדין הגדול יחד עם מרן זצ"ל - דיבר עם מרן לפני כששים שנה על דבר מסויים, ואמר לו שכך היה מנהג הונגריה. שאל אותו מרן, מנין לך? והשיב, ראיתי בשו"ת רב פעלים. אמר לו מרן, אבל הוא לא היה בהונגריה, אלא בבגדאד שבעיראק. הרב ולדינברג התפלל, לא ידעתי, חשבתי שהוא הונגרי... למה כבודו חשב כך? כי הוא מפלפל כמו רבני הונגריה, כמו החתם סופר, תלמידו מהר"ם שיק, ועוד. לא האמין שהוא ספרדי עיראקי.

דרכה של תורה בכל הדורות

ג. רבינו יוסף חיים חיבר עשרות ספרים, ואמנם כונה על שם הספר בן איש חי, והוא הנפוץ ביותר מספריו, אבל הוא ספר קיצורי הלכות, ויש לו עוד ספרים גדולים בהלכה ובקבלה. וצריך לדעת, שאם חולקים עליו בהלכה, אין בזה שום פגיעה בגדלותו. תמיד אני מזכיר שבכל הדורות היו מחלוקות בין גדולי עולם, אב"י ורבא, רבי יוחנן וריש לקיש, ועוד. גם רבינו תם ור"י מבעלי התוספות, שהיו נכדיו של רש"י, חלקו עליו הרבה, וכי לא ידעו מיהו זקנם רש"י?! בוודאי שידעו, רש"י ראשי תיבות רבן של ישראל³, אבל כך היא דרכה של תורה. כך עשו ראשונים כמלאכים, וגם בדורות האחרונים, אם חולקים על משהו, אין לחשוב שזו פגיעה בכבודו ח"ו. לכן אין ספק שאנחנו מעריכים את גדלותו של רבינו יוסף חיים, ורק דנים בהלכות שכתב כדרכה של תורה.

² היה אב בית דין, וישב יחד עם מרן זצ"ל בבית הדין הגדול, וכתב הערות על ספר מקראי קודש של סב אשתו הרב פראנק. הוא היה כותב בטוב טעם, יש לו למדנות ישרה.

³ מספרים שפעם רש"י לקח את נכדו הילד רבינו תם והניחו על ברכיו, כמו כל סבא טוב... וכנראה רש"י ישב ולמד כל היום עם תפלין, מי שיושב ולומד עם תפלין בכולל אברכים שכולם לומדים בלי תפלין, זו יוהרא, לא לעשות כך, צריך לנהוג כמנהג הגדולים שלנו, מהיכן המציאו את זה ללמוד בכולל עם תפלין? וכי הם יותר טובים מהרב יהודה צדקה, חכם בן ציון, הרב אלישיב, מרן זצ"ל, אבל רש"י היה לומד בביתו, ולכן למד עם תפלין, והילד הקטן רבי יעקב לקח את התפלין שלו והשליכן לארץ. אמר רש"י, זה הקטן גדול יהיה ויחלוק עלי בסדר פרשיות התפלין. ואכן כך היה, כאשר רבינו תם גדל, חלק על סבו רש"י מכל וכל.

¹ מדברי הרה"ג רבי דוד רפאל בנן שליט"א, ראב"ד של קנדה: ברשות מורנו ורבונו ועטרת ראשנו, הגאון הגדול מרן הראשון לציון שליט"א. אודה על הזכות להשתתף בשיעור. כמעט בכל יום ראשון בבוקר אני משתדל לקום בבוקר השכם כדי לשמוע את השיעור, ושזוהו בצמא את דבריו. בשבוע שעבר קמתי בקנדה לפני הסליחות, והשיעור היה בדין טעימה לפני הסליחות והתפלה. ובשיעורים שאני מוסר במונטריאול, אני מעביר את הדברים בשם אומרים. הקב"ה יאריך ימיו בטוב, להמשיך להנהיגנו בארץ ובגולה, עד ביאת משיח צדקנו.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך להגאון רבי דוד רפאל בנן רבה של מונטריאול שבקנדה. ביקרתי במונטריאול, וראיתי את הפעילות של כבוד הרב, בן פורת יוסף, יזכה להמשיך לשבת על התורה ועל העבודה, לזכות הרבים, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

שׁוֹטֵר פְּרוּזָבוּל

– גָּזוֹר וְשׁוֹמֵר –

ופשוטה לאחריה, סך הכל תשעה קולות. בגמרא (שם) מובא עוד, התקין רבי אבהו בקסרי, תשר"ת ג' פעמים, תש"ת ג' פעמים, תר"ת ג' פעמים. וכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות שופר הלכה ב) בזו הלשון: תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה ספק לפי אורך השנים רוב הגלויות, ואין אנו יודעין היאך היא, אם היא היללה שמיללין הנשים בנהייתן בעת שמביבין - זו התרועה¹² - או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידא לבו מדבר גדול - אלו השברים - או שניהם כאחד האנחה והיללה שדרכה לבא אחריה הם הנקראים תרועה, שכן דרך הדואג מתאנח תחלה ואחר כך מילל, לפיכך אנו עושים הכל. ע"כ. נמצא שתקנת האמורא רבי אבהו לתקוע שלוש קולות, היא מחמת הספק מהי תרועה, ולפי זה אחר שבירך "לשמוע קול שופר" ו"שהחיינו", כל עוד שלא התחיל לתקוע תשר"ת, תש"ת ותר"ת, יתכן שמפסיק בין הברכה למוצה.

להיזהר במצות שופר

כד. צריכים להיזהר מאוד במצות תקיעת שופר, ובפרט ביום הראשון, שהרי זו המצוה היחידה בראש השנה שהינה מדאורייתא. מה שעושים סימנים, רימון ולוביא ותמרים וכו', זה מנהג, וגם כל התפלות מדרבנן חוץ מתפלה אחת ביום שהיא מן התורה. זה מוסר השכל לגבאים, הם מחפשים שליח ציבור שיש לו קול נעים, שיעשה להם מנגינות של בוכרים, או של טורקים, או של מרוקאים, אבל יותר צריכים לחפש תוקע היודע לתקוע היטב, וישלמו לו כמו שצריך, כי כל הציבור יוצאים ממנו ידי חובת מצוה יקרה זו, 'קהל עדתנו עליך יסמוכו'. ולכן צריך להתאמץ הרבה איך לתפוס את השופר ולתקוע, וגם שיהיה שופר טוב, ולא ישטוף אותו במים, אולי לאותה שעה זה מועיל, אבל לטווח הרחוק זה הורס את השופר. יש ששמים בשופר ערק, 'קאחיה', מחיה מתים... אבל גם זה הורס את השופר, אלא יקח נוצה של תרנגול וינקה את טיפות הרוק.

לימוד ההלכות

כה. התוקע צריך גם ללמוד את דיני התקיעות, התקיעה הראשונה של תשר"ת צריך לעשות אותה לפחות כשיעור שמונה עשר כוחות, התקיעה של תש"ת צריכה שתהיה לפחות בשיעור תשעה כוחות, השבר הוא כשיעור שלשה כוחות, לא יותר ארוך שלא ישמע כתקיעה, ולא יותר קצר שלא ישמע כתרועה, ובתקיעות של מיושב יתקע את השברים והתרועה של תשר"ת בנשימה אחת, ואמנם אנשים שיש להם נשימה קצרה אם יעשו כך תצא להם הנשמה... וצריכים לדעת שאין זה מעכב, ובתקיעות של מעומד לכתחילה עושים בשתי נשימות. כל תוקע בשופר ילמד את ההלכות ויתאמן בפועל על התקיעות, כדי שיוציא ידי חובה את הציבור.

תקיעות של ספק

כו. לפני התקיעות, התוקע יאמר לציבור שלא יאמרו את הוידוי שבין התקיעות, ואם ירצו ירהרו בלב ולא יאמרוהו בפה, כי כאמור כל סוגי התקיעות הם מחמת הספק, והרמב"ם הנ"ל שכתב כך אינו יחיד, אלא כך כתבו רוב הראשונים, ומהם רבי ישעיה מטרנאי הראשון (ר"ה שם), התוספות (ר"ה לג), בשם רבינו תם, הריטב"א (ר"ה לד.), הר"ן (שם), הרשב"א (שם), הסמ"ג (עשין מב דק"ח ע"ד), בעל הדברות (הל' שופר דף קע"א), בעל העיטור (הל' שופר ד"ק ע"ד), האור זרוע (ח"ב סימן רסט), שבלי הלקט (סימן שא), ועוד, ודלא כהרא"ש (פ"ד דרי"ה סי' י) בשם רב האי גאון, ורבינו תנאל (ר"ה לה). שלשיטתם כל התקיעות אמת, ויש להם פירוש אחר בסוגיא. אמנם האר"י ז"ל הולך לטעמו של הזוהר הקדוש (פנחס רלא ע"ב) שכל התקיעות אמת, ואם כן כיון שהתחיל לתקוע שוב אין כאן הפסק. אבל להלכה אנחנו פוסקים כפשט הסוגיא וככל הראשונים והרמב"ם, שכתבו שהתקיעות הן מספק, ואם יאמר את הוידוי בין התקיעות יכנס לחשש של הפסק, ולכן אין לומר וידוי עד שיצא מידי הספק, דהיינו בסיום התר"ת.

מחזור חזון עובדיה

כז. לפני כ-35 שנה שהוצאנו לאור את המחזור 'חזון עובדיה', בכל דבר היינו מתייעצים עם מרן זצ"ל, ואמר לי לא להדפיס כלל את הוידוי, כי יש אנשים שלא יקראו את האותיות הקטנות ששם כתוב שיש להרהר בלב ולא לומר בפה. ב"ה במשך הזמן העתיקו מאתנו עוד כמה סידורים, כמו יחווה דעת, תפלת ירושלים, ועוד ועוד. וכולם עשו כך. הגר"ש אלישיב (במכתבו למרן זצ"ל בשו"ת יב"א ח"ג האו"ח סימן לב) לימד זכות על הנוהגים לומר את הוידוי, ומרן זצ"ל נשא ונתן אתו על כך, ומכל מקום העיד על עצמו שאינו נוהג לומר וידוי בין התקיעות, אלא עושה כדעת גדולי האחרונים הנ"ל שחששו להפסק.

עליך רבי' נחשבות הפסק. אבל נעלם ממנו דברי המאירי (בספר מגן אבות ענין א) הכפורשים, שגם עניי' 'אמן' על ברכת חברו נחשבת הפסק. אף ש'אמן' זו תיבה אחת בלבד.

¹² את התרועה אנו עושים בשפתים טו טו טו, והעיראקים עושים בלשון לו לו לו, ולפני שנים רבות כשמרן היה תוקע בשופר, היה עושה פעם אחת כמותם. יש כאלה עושים תרועה לו לו לו על ידי שמנוענים את השופר, אבל לא יוצאים בזה ידי חובה.

מעין שבע דוקא בבית כנסת

כ. תקנת ברכת מעין שבע, היתה על בתי כנסיות, ואין לך בו אלא חידושו, אבל בבתי מלון¹⁰, חצרות, בית חתנים, בית אבלים, לא מברכים ברכת מעין שבע, וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן רסח סעיף י). אמנם לדעת המקובלים ברכת מעין שבע הרי היא כחזרה, כי לשיטתם תפלת ערבית בשבת חובה, ולכן אומרים בכל מקום מעין שבע, וכמו שבכל מקום אומרים חזרה של שחרית ומנחה. וכן כתב הבן איש חי (ש"ב פרשת וירא אות י). ולדברי המקובלים תצא עוד נפקא מינה, שצריך להשתחוות בברכת מעין שבע, ולפסוע שלש פסיעות בסיום הברכה.

ביאור המחלוקת

כא. מעתה מובן למה כתב הבן איש חי שאם טעה בברכת מעין שבע ואמר "האל הקדוש שאין כמוהו" במקום "המלך הקדוש", וחתם "מקדש השבת", צריך לחזור על ברכת מעין שבע, כי לטעמיה איל, שהולך בזה אחר שיטת המקובלים שדין ברכת מעין שבע כדין החזרה. אבל אנחנו פוסקים כדעת מרן והפשטנים, שברכת מעין שבע איננה כחזרה, אלא היא תקנה מיוחדת, ועל כן מי שטעה אינו חוזר. ובפרט שיש מחלוקת אפילו לכתחילה כיצד לומר ברכת מעין שבע בעשרת ימי תשובה, ולדעת מהר"ם מרוטנבורג (ס' מנהגים עמ"ח) והרדב"ז (מכת"ס סי' עג) אומרים "האל הקדוש שאין כמוהו" ככל השנה. אבל מרן הבית יוסף (ס' תקצב ס"ג) פסק על פי דברי רבינו מנוח (פ"י מה"ל תפלה) לומר "המלך". ולכל הפחות בדיעבד יש להורות שלא לחזור ולברך. אבל מעניין שרבינו יוסף חיים היקל בזה נגד הפשטנים ולא חשש לברכה לבטלה.

וידוי בין התקיעות

כב. גם בענין אמירת הוידוי בין התקיעות, בסידורים הישנים של הוצאת מנצור ובקאל - לא יודע אם קיימים היום - יש סדר וידוי בין תקיעות לתשר"ת לתש"ת, ובין תש"ת לתר"ת, וכתבו שם לומר את הוידוי בפה, כי כתב בבן איש חי (פרשת נצבים אות יג) על פי הקבלה ורבינו האר"י ז"ל (שער המונות צ ע"א), שהתקיעות פועלות את פעולתן רק בצירוף הוידוי, אבל בלי וידוי התקיעות לא עולות למעלה, נתקעות בתקרה... אולם האמת שיש לחוש בזה להפסק, הגע עצמך, אדם שבירך שהכל על כוס תה, ולפני שטעם הוא מדבר בטלפון¹¹, קודם כל שיטעם כדי שהברכה תחול, וגם כאן, אם יאמר את הוידוי בין הברכה לתקיעות יעשה הפסק. וכן כתבו הגאון רבי עקיבא אג"ר (תש"ח, ח"ד סי' עא אות ג, פסקים ותקנות של רע"א עמ"ס), הגאון מליטא בדרך החיים (הל' ר"ה דין הפסק בין הברכה לתקיעות), סידור אהלי יעקב (דק"ב ע"א), המהרי"ל דיסקין (בקונטרס אחרון סי' טט), המשנה ברורה (ס' תקצב ס"ק יב) ועוד אחרונים. וכך נהג הגאון מוילנא כמובא בספר מעשה רב (סימן ה), ואנחנו פוסקים כמותם.

מניין התקיעות

כג. בגמרא בראש השנה (לה) למדו את מנין התקיעות, משום שנאמר בתורה "תרועה" שלש פעמים, על יום הכיפורים של יובל נאמר "והעברת שופר תרועה" (ויקרא כה, ט), ובראש השנה נאמר "שבתון זכרון תרועה" (ויקרא כג, כד), "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א), ועל כל תרועה תוקעים תקיעה פשוטה לפנייה ותקיעה פשוטה לאחריה, ולומדים זאת מהפסוקים "והעברת שופר תרועה" (ויקרא כה, ט), "תעבירו שופר" (שם). נמצאו עד כאן שלש תרועות, ולכל תרועה פשוטה לפנייה

¹⁰ כשעושים שבת חתן בבית מלון, ומביאים להם חדר לתפלות, אבל כל השבוע החדר הזה משמש כאולם הרצאות או דברים אחרים. יש הרבה בתי מלון שיש שם בית כנסת קבוע, עם ארון קודש וספרייה, וזה הטוב ביותר, אבל יש קמצינים שלא עושים בית כנסת, או שבית הכנסת כבר תפוס לשבת חתן של משפחה אחרת, ונותנים להם חדר אחר, צריכים לדעת שלא לברך שם ברכת מעין שבע, ואם השליח ציבור מברך, ברכתו לבטלה ואין לענות אחריו אמן.

¹¹ ואפילו אמר מילה אחת 'הלו' נחשב הפסק, ואמנם החיי אדם (כלל ה סעיף יא) - הביאו הביאור הלכה (סימן כה סעיף ט ד"ה ואם הפסיק) - דן שמא רק שלש מלים כמו 'שלום

נהנת? היה שותף בהוראת קבע או בתרומה חד פעמית להוצאת הגיליון!!!

1. הפקדה לחשבון בנק: מזרחי טפחות סניף: 523 מ.ח. 225485 ע"ש עמותת חזון עובדיה בנשר.

2. העברה בביט 054688382 ולצ"ע: עבור "השיעור השבועי". 3. קישור דיגיטלי מאובטח לה"ק:

https://nedar.im/7004246 ולצ"ע: עבור "השיעור השבועי".

בחסות: **2000** Super Market
הסל המחשתלם!